

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski (przewodniczący)

SSN Piotr Niedzielak

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

W sprawie zażalenia r. pr. P. Ż. z dnia 2 sierpnia 2020 r.
od postanowienia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców
Prawnych w W. z dnia 30 lipca 2020 r. (sygn. akt WO-(...)) w sprawie uznania się
niewłaściwym i przekazaniu do rozpoznania do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego
Okręgowej Izby Radców Prawnych w W. wniosku pełnomocnika pokrzywdzonych z
dnia 28 maja 2020 r (sygn. akt D (...))
o tymczasowe zawieszenie r. pr. P. Ż. w czynnościach zawodowych,
po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej na posiedzeniu w dniu 9 lipca 2021 r.,
na podstawie art. 437 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982
r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U z 2020 r., poz. 75),

**1. uchyła zaskarżone postanowienie Wyższego Sądu
Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W.
z dnia 30 lipca 2020 r. (sygn. akt WO-(...));**

**2. przekazuje do rozpoznania Wyższemu Sądowi
Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w W. sprawę
wniosku o tymczasowe zawieszenie r. pr. P. Ż. w czynnościach
zawodowych.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 lipca 2020 r. (sygn. akt WO (...)) Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych (dalej WSD) uznał się niewłaściwym do rozpoznania wniosku pełnomocnika pokrzywdzonych o tymczasowe zawieszenie w czynnościach zawodowych obwinionego r. pr. P. Ż. i na podstawie art. 54 ust. 1 w zw. z art. 62 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych przekazał ww. wniosek do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w W..

Od powyższego postanowienia WSD zażalenie wniósł obwiniony r. pr. P. Ż., zarzucając powyższemu rozstrzygnięciu obrazę przepisów art. 65² w zw. z art. 54 ust. 1 w zw. z art. 62 ust. 1 i 2 ustawy o radcach prawnych, poprzez ich wadliwą interpretację. Skarżący jednocześnie zawnioskował o uchylenie zaskarżonego postanowienia i wstrzymanie wykonania zaskarżonego postanowienia.

Uzasadnienie środka zaskarżenia wniesionego przez obwinionego można podzielić na dwie części. W pierwszej r. pr. P. Ż. odnosi się do właściwości sądu dyscyplinarnego, którym jego zdaniem powinien być WSD, ze względu na etap postępowania. Obwiniony wskazuje również, że rozpoznanie sprawy wniosku pełnomocnika pokrzywdzonych o jego tymczasowe zawieszenie w czynnościach zawodowych jest powiązane ze sprawą dyscyplinarną (sygn. akt D (...)) i nie można traktować go jako osobnej sprawy, którą w pierwszej instancji powinien rozpoznać Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w W., co w konsekwencji mogłoby zaszkodzić jego interesom. Druga część zażalenia zawiera szereg zarzutów skierowanych do rozstrzygnięcia, które wydał (w głównej sprawie dyscyplinarnej) Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w W. (sygn. akt D (...)).

Sąd Najwyższy zważył co następuje

Zażalenie obwinionego zasługuje na uwzględnienie, jednakże nie wszystkie zarzuty w nim zawarte Sąd Najwyższy uznał za zasadne.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zgodnie z art. 65² ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 75) – dalej u.r.p., który w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie, radca prawny - przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne lub karne - może być tymczasowo zawieszony w czynnościach zawodowych. O tymczasowym zawieszeniu radcy prawnego w czynnościach zawodowych decyduje sąd dyscyplinarny w szczególnie uzasadnionych okolicznościach sprawy, wydając postanowienie w tym zakresie z urzędu bądź na wniosek stron. Jak wynika z treści ww. przepisu, tymczasowe zawieszenie radcy prawnego w czynnościach zawodowych powiązane jest z postępowaniem karnym lub postępowaniem dyscyplinarnym, które prowadzone jest przeciwko radcy prawnemu. Oznacza to, że dane postępowanie musi przejść z fazy *in rem* (w sprawie) w fazę *in personam* (przeciwko osobie). Do takiej sytuacji dochodzi (w znacznym uproszczeniu), kiedy radcy prawnemu zostaną przedstawione zarzuty w postępowaniu dyscyplinarnym lub postępowaniu karnym. Radca prawny staje się wówczas stroną postępowania dyscyplinarnego/karnego przybierając status obwinionego/podejrzanego.

Sądem dyscyplinarnym właściwym do rozstrzygnięcia kwestii tymczasowego zawieszenia radcy prawnego w czynnościach zawodowych (na podstawie art. 65² ust. 1 u.r.p.) będzie sąd dyscyplinarny - właściwy do rozstrzygnięcia sprawy.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 u.r.p. okręgowy sąd dyscyplinarny rozpatruje sprawy dyscyplinarne członków okręgowej izby radców prawnych wniesione przez rzecznika dyscyplinarnego (jako sąd pierwszej instancji) oraz odwołania, o których mowa w art. 66 ust. 3 ustawy. Natomiast, na podstawie art. 62 ust. 2 u.r.p., Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpatruje, jako sąd pierwszej instancji, sprawy dyscyplinarne członków Krajowej Rady Radców Prawnych i rad okręgowych izb radców prawnych. W związku z powyższym, sądem dyscyplinarnym pierwszej instancji jest okręgowy sąd dyscyplinarny okręgowej izby radców prawnych – dalej oirp, której obwiniony jest członkiem w chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (art. 70² ust. 1 u.r.p.), jeżeli nie jest jednocześnie członkiem rady oirp lub Krajowej Rady Radców Prawnych. W kolejnym ustępie wskazanego wyżej przepisu mowa jest

o właściwości okręgowego sądu dyscyplinarnego, który rozpoznaje wszystkie sprawy jako sąd pierwszej instancji, z wyjątkiem spraw określonych w art. 66 ust. 3 ustawy oraz odwołań od postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego – kiedy to pełni funkcję sądu odwoławczego (art. 70² ust. 1a u.r.p.). Za chwilę wszczęcia postępowania dyscyplinarnego należy przy tym uznać datę wydania przez rzecznika dyscyplinarnego postanowienia o wszczęciu dochodzenia, gdyż dochodzenie jest jednym z etapów postępowania dyscyplinarnego (zob. T. Niedziński [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, pod red. T. Schefflera, Warszawa 2018, komentarz do art. 70², Legalis).

Następnie należy zwrócić uwagę, że zgodnie z konstytucyjną zasadą wyrażoną w art. 176 Konstytucji RP postępowanie sądowe jest dwuinstancyjne. Tak też jest w przypadku postępowania dyscyplinarnego radców prawnych. Zgodnie z art. 54 ust. 2 u.r.p. od orzeczenia okręgowego sądu dyscyplinarnego, wydanego w pierwszej instancji przysługuje odwołanie do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego. Z kolei od pierwszoinstancyjnego orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego odwołanie przysługuje do innego, powiększonego (pięcioosobowego) składu tego sądu – zgodnie z art. 62 ust. 2 zd. 2 u.r.p.

Z wyżej przedstawionych przez Sąd Najwyższy argumentów wynika, że właściwość sądu dyscyplinarnego, który powinien rozstrzygnąć kwestie związane z orzekaniem w zakresie tymczasowego zawieszenia w czynnościach zawodowych radcy prawnego (na podstawie art. 65² ust. 1 u.r.p.) będzie uzależniona od etapu postępowania dyscyplinarnego. Oznacza to, że na etapie dochodzenia lub na etapie postępowania przed sądem dyscyplinarnym (pierwszej instancji) sądem właściwym do orzekania w zakresie tymczasowego zawieszenia radcy prawnego w czynnościach zawodowych będzie okręgowy sąd dyscyplinarny, albo Wyższy Sąd Dyscyplinarny. Ten drugi będzie właściwy tylko wtedy, kiedy obwiniony radca prawny jest członkiem rady oirp lub członkiem Krajowej Rady Radców Prawnych.

Inaczej jest jednak na etapie postępowania odwoławczego. Wówczas, na podstawie przepisów ustawy o radcach prawnych, sądem dyscyplinarnym

właściwym

do procedowania w sprawach dyscyplinarnych – jako sąd drugiej instancji - będzie zawsze Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

Jak wynika z wniosku pełnomocnika pokrzywdzonych w sprawie o sygn. akt D (...) z dnia 28 maja 2020 r oraz z zażalenia obwinionego z dnia 2 sierpnia 2020 r., wniosek o tymczasowe zawieszenie w czynnościach zawodowych radcy prawnego został złożony przez stronę postępowania dyscyplinarnego w związku z orzeczeniem przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w W. łącznej kary zakazu wykonywania zawodu. Jak ustalił Sąd Najwyższy w sprawie dyscyplinarnej r. pr. P. Ż. dnia 23 grudnia 2019 r. zapadło orzeczenie wydane przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowe Izby Radców Prawnych w W.. Od powyższego orzeczenia zostało złożone odwołanie, które wraz z aktami postępowania (D (...)) wypłynęło do WSD dnia 9 kwietnia 2020 r. Jak wynika z akt postępowania sprawie dyscyplinarnej zawisłej przed WSD nadano sygnaturę WO-(...). Natomiast wniosek pełnomocnika pokrzywdzonych o tymczasowe zawieszenie r. pr. P. Ż. w czynnościach zawodowych wpłynął do WSD dnia 2 czerwca 2020 r.

W związku z brakiem jednoznaczności interpretacji wskazanych przepisów oraz rozbieżności postępowania w podobnych sprawach, aby ujednolicić praktykę związaną z niniejszą materią należy posiłkować się rozwiązaniami, które znajdują zastosowanie w innych zawodach zaufania publicznego. Najbardziej zbliżoną materią w sprawach dyscyplinarnych radców prawnych będą przepisy ustawy z dnia 26 maja 1982 r. prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1651) – dalej u.p.a.

Przepisem o tożsamym brzmieniu, odnoszącym się do tymczasowego zawieszenia adwokata w czynnościach zawodowych jest art. 95j u.p.a. Jeżeli porównamy treść przepisu art. 65² ust. 1 u.r.p. z art. 95j ust. 1 u.p.a., wówczas zasadnym jest stwierdzenie, że literalne brzmienie obydwu przepisów jest identyczna – pod względem redakcyjnym. Model postępowania dyscyplinarnego radców prawnych i postępowania dyscyplinarnego adwokatów również jest zbliżony, przede wszystkim ze względu na podobny charakter uprawnień reprezentantów wskazanych zawodów zaufania publicznego.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w razie braku uregulowania danego zagadnienia

w przepisach ustawowych oraz w sytuacji braku jednoznacznego kierunku postępowania wyrażonego w przepisach Kodeksu postępowania karnego – stosowanego odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych, odpowiedzi zastosowania analogii najbliższej charakterystyką dla danego postępowania należy szukać w pozostałych regulacjach związanych z odpowiedzialnością dyscyplinarną pozostałych zawodów zaufania publicznego.

Stąd w niniejszej sprawie zasadnym jest dokonanie analizy orzecznictwa i doktryny, w materii najbardziej zbliżonej do zagadnienia, przed wyjaśnieniem którego stanął Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie.

Przywołując w tym miejscu komentarz do ustawy prawo o adwokaturze, a konkretniej komentarz do przepisu art. 95j u.p.a., wskazać należy, że: „w piśmiennictwie i orzecznictwie ugruntował się pogląd, że instytucja tymczasowego zawieszenia w czynnościach zawodowych, znana niemal wszystkim postępowaniom dyscyplinarnym, jest swoistym środkiem zapobiegawczym [szerzej P. Hofmański (red.), *Kodeks postępowania karnego*, t. I, *Komentarz do artykułów 1–296*, Warszawa 2011, s. 276, postanowienie SN z dnia 11 października 2002 r., SNO 33/02, OSNSD 2002, poz. 63]. Tymczasowe zawieszenie w czynnościach zawodowych jest bowiem w swojej funkcji i znaczeniu zbliżone do środka zapobiegawczego przewidzianego w kodeksie postępowania karnego w art. 276 k.p.k. i ma charakter fakultatywny (art. 95j ust. 1 pr. adw.) lub obligatoryjny (art. 95j ust. 1a pr. adw.). Jakkolwiek faktycznie nie można nie dostrzec pewnej analogii pomiędzy instytucją środków zapobiegawczych określonych w art. 276 k.p.k. a tymczasowym zawieszeniem w czynnościach zawodowych na gruncie prawa o adwokaturze, to należy stwierdzić, że są to jedynie podobne, lecz jednak odmienne instytucje prawne. Środki zapobiegawcze są stosowane w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego, a także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego kolejnego ciężkiego przestępstwa. Żadnej z tych funkcji instytucja określona w art. 95j pr. adw. nie spełnia. Można co prawda uznać również, że zawieszenie adwokata w czynnościach zawodowych

zapobiega popełnieniu przez niego kolejnego przewinienia, jednakże cel ten wydaje się drugorzędny. (...) Tymczasowe zawieszenie w czynnościach zawodowych, orzekane na podstawie art. 95j pr. adw., nie jest wprawdzie środkiem zapobiegawczym i nie stanowi odpowiednika przewidzianego w art. 276 k.p.k. zawieszenia w wykonywaniu zawodu, niemniej jednak oba środki powodują dla adwokata tożsame konsekwencje w zakresie niemożności wykonywania zawodu, co upoważnia do przyjęcia tezy o dopuszczalności odpowiedniego stosowania wskazanego przepisu kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym (...).” (K. Ceglarska-Piłat, M. Zbrojewska [w:] *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, red. P. Kruszyński, Warszawa 2016, art. 95(j).

W nawiązaniu do powyższego Sąd Najwyższy wskazuje, że zasadne jest przyjęcie, iż w kwestiach nieuregulowanych w związku z procedowaniem przez sąd dyscyplinarny w sprawie tymczasowego zawieszenia radcy prawnego w czynnościach zawodowych, należy posilkować się modelowymi regulacjami związanymi z procedowaniem w sprawach stosowania środków zapobiegawczych.

Przepisy ustawy o radcach prawnych – jak już zostało wskazane powyżej – definiują ogólną właściwość sądów dyscyplinarnych w zakresie orzekania w sprawach dyscyplinarnych. Natomiast powołana ustawa nie rozstrzyga kwestii związanych z procedowaniem w tzw. „sprawach wpadkowych” w związku z toczącym się głównym postępowaniem dyscyplinarnym.

W celu rozstrzygnięcia sygnalizowanej przez Sąd Najwyższy problematyki, na podstawie art. 74¹ pkt 1 u.r.p. odpowiedniego zastosowania w niniejszej sprawie wymaga art. 250 k.p.k. Zgodnie z paragrafem czwartym wymienionego przepisu, środki zapobiegawcze (inne niż tymczasowe aresztowanie) stosuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym także prokurator. Oznacza to, że jeżeli dane postępowanie znajduje się na etapie rozpoznawania sprawy przez sąd (co do zasady po wniesieniu aktu oskarżenia), wówczas środki zapobiegawcze stosuje sąd, zarówno w postępowaniu pierwszo i drugoinstancyjnym (R. A. Stefański, S. Zabłocki [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167-296*, Warszawa 2019, art. 250). Niemniej jednak, zgodnie z art. 65² ust. 1 u.r.p. tymczasowe zawieszenie w czynnościach zawodowych radcy

prawnego może zostać zastosowane wyłącznie przez sąd dyscyplinarny. W związku z tym, w kwestii wyłącznej kognicji sądu dyscyplinarnego w zakresie zastosowania w stosunku do radcy prawnego tymczasowego zawieszenia go w czynnościach zawodowych, środek ten, zdaniem Sądu Najwyższego, będzie podobny do zastosowania przez sąd – w postępowaniu karnym – tymczasowego aresztowania. Mowa w tym przypadku o wyłącznej właściwości sądu powszechnego do orzekania w zakresie zastosowania wobec podejrzanego (na etapie postępowania przygotowawczego) lub oskarżonego (na etapie postępowania sądowego) izolacyjnego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Zgodnie z treścią przepisu art. 250 § 2 k.p.k. w postępowaniu przygotowawczym, na wniosek prokuratora tymczasowe aresztowanie stosuje sąd rejonowy, w okręgu którego toczy się postępowanie, albo inny sąd rejonowy, w wypadkach niecierpiących zwłoki. Natomiast po wniesieniu aktu oskarżenia, sądem właściwym do procedowania w sprawie zastosowania tymczasowego aresztowania będzie sąd, przed którym sprawa się toczy.

Na etapie postępowania sądowego może być to sąd rejonowy, okręgowy, a nawet apelacyjny, jeżeli potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania pojawi się dopiero na etapie postępowania odwoławczego. Orzekając o tymczasowym aresztowaniu w stadium postępowania sądowego, sąd może orzekać o tym zarówno na wniosek stron, jak i z urzędu (K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2021, art. 250).

W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie należy jednoznacznie przyjąć, że o właściwości sądu dyscyplinarnego w zakresie orzekania o tymczasowym zawieszeniu radcy prawnego w czynnościach zawodowych decyduje etap postępowania dyscyplinarnego.

W związku z powyższym stanowiskiem przyjąć należy, że ze względu na model postępowania dyscyplinarnego, regulacje ustawowe, a także biorąc pod uwagę m.in. ekonomikę procesu i cele tego postępowania, właściwym sądem dyscyplinarnym do rozpoznania wniosku pełnomocnika pokrzywdzonych z dnia 28 maja 2020 r. w sprawie tymczasowego zawieszenia r. pr. P. Ż.

w czynnościach zawodowych będzie Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych - w związku z tym, że przed tym sądem zawisła do rozpoznania sprawa dyscyplinarna r. pr. P. Ż. (WO-(...)), a wniosek złożony przez stronę o tymczasowe zawieszenie obwinionego w czynnościach zawodowych związany jest ze sprawą dyscyplinarną przekazaną do WSD w celu jej rozpoznania.

Na zakończenie należy wskazać, że warunkiem wykonania postanowienia zapadłego w kwestii właściwości sądu – z uwagi na jego zaskarżalność – jest oczywiście uprawomocnienie się orzeczenia (J. Kosonoga [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166*, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, art. 35). W związku z powyższym wniosek obwinionego o wstrzymanie wykonania zaskarżonego postanowienia należy uznać za bezprzedmiotowy.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.